

Жінка з обличчям любові -

Теодозія Зарівна

Управління культури Полтавської
обласної державної адміністрації

Обласна бібліотека для
юнацтва ім. Олесе Гончара

Серія «Сучасні українські письменники»

*Мінка з обличчям любові -
Теодозія Зарівна*

Інтелект-реліз

Вип.11

83.34Укр.6

Ж72

Укладач: *Варвара Василівна Потуремець*

Жінка з обличчям любові – Теодозія Зарівна : інтелект-реліз / авт.-укладач В. В. Потуремець. – Полтава, 2014. – 8 с. – (Сучасні українські письменники).

Даний випуск інтелект-релізу із серії «Сучасні українські письменники» присвячується творчості сучасної письменниці, театрознавцю Теодозії Зарівні. Вона автор відомих творів «Полювання на птахів небесних», «Каміння, що росте крізь нас», «Солом'яний вирій», «Дівчина на черешні», що здобули визнання серед читачів.

*«Якби ми всі, від сходу до заходу,
багато читали, то в нас була б інша
держава і ми не мали б тих проблем,
які зараз маємо».*

Теодозія Зарівна

*«Ця письменниця стоїть поза школами,
течіями, угрупованнями – вона самодос-
татня у своєму слові і має право тим
якщо не пишатися, то принаймні
відчувати власну, гарантовану
талантом, обраність».*

Віктор Баранов

Теодозія Зарівна народилася в селі Ридодуби Чортківського району Тернопільської області. Фаховий філолог і театрознавець. Працювала у Київському академічному театрі ім. Івана Франка та у Національній телекомпанії України. Вона – авторка і ведуча багатьох циклових літературних і культурологічних програм («Літературна студія», «Основа», «Спочатку було слово», «Не хлібом єдиним...» тощо). Написала п'ять збірок поезій, п'єс та сценаріїв документальних фільмів: «Собор», «Повернення Ольжича», «Два життя Ірини Вільде», «Дорога В'ячеслава Чорновола», «Козацькому роду нема переводу... О. Ільченко», «Орфей з Мар'янівки», «Фатальна жінка Марко Вовчок», «Обличчя свободи» та інші.

Літературні відзнаки Теодозії Зарівної:

Літературна премія імені Василя Симоненка 1992 року за книгу віршів «Дійство на крузі»

«Сторож покинутого раю» — найкраща поетична книга 1997 року за рейтингом журналу «Слово і час».

Перша премія журналу «Березіль» 1999 року за роман «Каміння, що росте крізь нас...».

Друга премія журналу «Березіль» 2001 року за роман «Солом'яний вирій».

Премія журналу «Кур'єр Кривбасу» 2003 року за повість «Дівчинка з черешні».

Літературна премія імені Бориса Нечерди 2004 року за книгу віршів «З вітчизною у гербі».

Перша премія журналу «Березіль» 2004 року за роман «Полювання на птахів небесних».

Третя премія журналу «Березіль» 2006 року за повість «Озеро в тумані».

Премія журналу «Кур'єр Кривбасу» 2006 року за «Провінційні розмисли».

Роман «Вербовая дощечка» увійшов у топ-трійку найкращих книг 2008 року за рейтингом «ЛітАкценту».

Премія імені Володимира Свідзинського 2010 року за книгу віршів «Провінційні розмисли».

Перші кроки у літературі письменниця робила як поетеса. Здобула славу, ставши лауреатом премії ім. В. Симоненка та Б. Нечерди. Але Теодозія Зарівна мріяла писати епічні твори: «Проза була якоюсь невидимою сторонньому оку підводною течією, яка мене постійно збивала з пантелику».

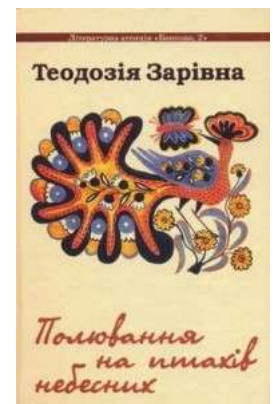
Інколи набридає той спосіб мовлення, яким я пишу свої вірші, і хочеться висловитися жорстоко, без єдиного епітета, без жодної метафори. Це так як зійти з каблука і піти босим».

У збірку Теодозії Зарівної «**З вітчизною у гербі**» (К.: Український Центр духовної культури, 2004) увійшли сімдесят дев'ять поетичних творів, об'єднаних архетипом Дому (в трансформаціях оселі дитинства, міста, країни, оселі Бога, оселі душі). Мотив вічної мандрівки додому, до минулого, яке з відстані літ, з відстані пережитого видається благодатним, хоч і болісним, поетеса одягає у шати міфа про блукальця Одисея. Дім дитинства, юності позбавлений географічного визначення, не має назви.

В тернопільському виданні «Джура» в 2011 році вийшла книга Теодозії Зарівної під назвою «**З попелу і металу**». Видання репрезентують вірші, написані в різні роки.

Популярність як прозаїку Теодозії Зарівні принесли ряд романів та повістей. Один з таких творів – роман «**Полювання на птахів небесних**». Видавці зазначають, що незалежно від того, відбувається дія роману в маленькому містечку чи в мегаполісі, на сценах столичних театрів чи найбільших воєнних баталій, у старовинному замку чи на танковому полігоні, у життєписах та вчинках

героїв, звичайних та незвичайних, неухильно і скрізь проступає історія трагічних митарств людської душі. Цей твір Т. Зарівни спонукає до розуміння емоційної та духовної сутності образів Міста та Села як двох опозицій, їхніх зв'язків між собою. Авторка намагається передати всебічні сторони цього буття: невлаштованість життя героїв, самотність людини, пошук себе серед натовпу, занепад духовних і моральних цінностей. Образ Мегаполісу зображений різнопланово. З одного боку, це гнітюча метушня, натовп людей, який завжди поспішає, а з іншого – це краса і велич Києва. І для Андріани, героїні твору, існували в ньому свої улюблені куточки. Теодозія Зарівна показала непрості відносини світу Міста і світу Села.

Роман Теодозії Зарівної «**Каміння, що росте крізь нас**» – історичне повістьвання, де події записані за роками. Роман має в сюжетній основі й

історичний складник, а саме введені як видіння героїчні сцени з життя князя – засновника Львова, ченця Ілії, маляра Микити-Миці. Долі цих персонажів трагічні, але сповнені високого сенсу. У «Камінні...» наявні елементи популярного на Заході (згадати хоча б супербестселер Д.Брауна «Код да Вінчі») жанру «квест», тобто пошуку артефактів. В композиції роману змонтовано сюжети двох часових потоків, розділених майже тисячолітньою прірвою: перший – кінець ХХст., час реставраторки Славки; другий – ХІІІ ст., час князя та маляра Миці. Сюжет сучасної фабули роману має детективні риси. Реставраторка Слава розшукує викрадений з музею старовинний портрет ХІІІ ст. та намагається якомога більше дізнатися про чоловіка, зображеного на ньому. Героїня твору веде подвійне розслідування – сучасне та історичне.

Вічна проблема відносин між владою та мистецтвом подана Т. Зарівною через призму відносин князя та Ілька-Миці – другого головного персонажа історичної частини твору. Ілько-Миця – знайдений у лісі напівдикий сирота, якого виховали з жалості при князівському дворі. Хлопчик проявляє талант до малярства та стає майстром. Коли нещадні удари долі відбирають у нього все, що було йому дороге, і навіть бажання малювати, Ілько-Миця стає відлюдником і виховує знайдену дівчинку на ймення Зірка. На схилі літ Ілько – чи не єдиний друг князя. Його незалежність дивує князя й навіть викликає деяку заздрість. Ілько із Зіркою тікають від князя, залишаючи згарище своєї хижки і картину в таємному схові. Картина, яка потрапить до Славки через кілька століть та вразить героїню своєю красою, стане медіумом між часами.

Герої, розділені часовою прірвою, зустрічаються у фіналі роману за допомогою містики.

Повість Теодозії Зарівни «**Дівчина на черешні**» в основі своїй автобіографічна. Черешня, старе розлоге дерево, – улюблене місце, «спостережний пункт» дівчинки Соломійки, головної героїні повісті. Фактично, це символічне Древо Життя самої героїні. Тут вона «так багато чого бачила і чула: звідси світ ставав удесятеро ширший, тож ніби над ним летіла разом з деревиною..., перебалакувалася собі з голубами і бузками, з котом, що сидів ще вище, на зовсім тонкій гіллячці; фіри їхали, обліплені народом, і ніхто з проминальних ані думав дивитися вгору. Саме перебуваючи на черешні героїня довідується чимало таємниць із життя містечка чи своїх батьків, які не були призначені для її вух».

Інша сюжетна лінія в повісті – фотографування, котрим займається батько Соломійки. Їй подобається сам процес фотопроявлення, що був для неї рівноцінний диву. Соломійка сиділа біля татка і слідкувала за його вмiлими рухами, що створювали фотографії.

Фотопроеес – сакральне дійство для Соломійки не тільки тому, що на ту пору це була дивина для невеличкого містечка. Суть полягала в тому, що цією справою був зайнятий її батько. Героїні надзвичайно подобалися моменти, коли він її фотографував.

Роман Теодозії Зарівної «**Вербовая дощечка**» – це розповідь трьох жінок – літньої жінки, її дочки та онучки, історія трьох поколінь. Чиясь більше виписана, чиясь менше, а наймолодшої – найповніше. У письменниці вербовая дощечка – це Час, який нагадує, що «все йде до кінця, потроху беручись мохом і руїною». Одним із епіграфів до твору є слова видатного етнографа Олександра Потебні: «Мостіння мостів виражає очікування шлюбу...». Жінку в Україні вважали за самостійну лише після одруження. Заміжня завжди користувалася більшим авторитетом у суспільстві, бо увиразнювала ідею кругообігу життя. Як Олександр Потебня, так і сучасні фольклористи, стверджують, що мостіння мосту, стояння на вербовій дощечці, перехід через неї або міст – це символ одруження і символ переходу в потойбічний світ. У Теодозії Зарівни вербовая дощечка – це філософський, естетичний, психологічний символ, який промовляє до читача насиченим змістом, потаємною мовою.

Вербовая дощечка – це пізнання наших достоїнств і вад, нашої моральної високості (український народ вважається одним із найморальніших народів світу). Теодозія Зарівна на сторінках роману розмірковує про добротворчу суть нашого народу. Героїня твору – Баба. Авторка лишає її без імені, може тому, що «долю мала – не приведи, Господи», а може й тому, що знала пісень без міри, «життя душило-душило її і все ж не могло змусити замовкнути, так ніби співала, аби не боліло, аби пригасити той шиплячий, вічно-живий вогник жалю на світ, на долю, на небеса. Баба, яка виховувала внучку з пелюшок, наділила її корінням свого роду, тож і була ця жінка сповнена сили, краси, шляхетності, розуму, волі. Історія наймолодшої героїні роману виписана найповніше. Вона – працівник музею українських старожитностей, збирає Україну з уламків старовини. Катруся, мати головної героїні роману Насті, була в УПА і тому все життя несла найтяжчий хрест. Красуня закохалася в Мирона, командира УПА, й пішла в партизани. І хоча розуміла, що для них лишався один вихід – смерть, бо ця війна була безнадійною, мала (як й інші) заспокійливу філософську думку: «Просто аби ті зайти пам'ятали, що ми не бидло, що ми не всі бидло». Роман має відкритий фінал. Письменниця розраховує на домислення читача, запрошує його до діалогу. А це означає, що вона хоче бачити його співавтором твору. Це український за духом роман. Не тільки тому, що написано книгу блискучою українською мовою, і не тільки тому, що тут є українська історія, а й тому, що в романі дуже багато від української ментальності, думок про те, чому ми такі українці... Що нас чекає? Чим відповімо на виклики світу, цивілізації, політики? Роман «Вербовая дощечка» варто прочитати хоча б для того, щоб осягнути українську долю.

Письменниця боляче сприйняла останні політичні події в Україні: «Кожна наша втрата на сході паралізує і доводить до відчаю. Хочеться, щоб

закінчилося раз і назавжди. І звичайно, ані писати, ані щось робити я не можу. Але хліб мусять пекти, і сапати городи теж, і автобуси водити й поїзди. Кінець світу прийшов до окремих родин, котрі втратили рідних, але він не має настати в усій країні. Хоч як було б важко, кожен із нас в ідеалі мусить робити свою роботу, аби поступ в Україні став незворотним».

Твори Теодозії Зарівної

Душа, як плівка не засвічена : поезія / Т. Зарівна // Вітчизна. – 2008. – № 11-12. – С. 13-18.

«Недоліки знайомого пейзажу»... : поезія / Т. Зарівна // Київ. – 2007. – № 11. – С. 105-112.

Озеро в тумані : сентиментальний роман / Т. Зарівна // Березіль. – 2006. – № 9. – С. 42-104.

Полювання на птахів небесних : роман / Т. Зарівна. – К. : Преса України, 2013. – 348 с.

Солодке життя Андріяни : уривки з роману / Т. Зарівна // Літературна Україна. – 2002. – 30 трав. – С. 4-28.

Літературознавчі статті про Теодозію Зарівну

Жила С. «Світ сповнений самотності...» : вивчення роману Теодозії Зарівної «Вербовая дощечка» / С. Жила // Укр. література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 1. – С. 18-23.

Логвиненко О. «Серце летіло першим...» / О. Логвиненко // Літературна Україна. – 2012. – 13 верес. – С. 1,13.

Логвиненко О. Справжність : / О.Логвиненко // Літер. Україна. – 2009. – 17 груд. – С. 4.

Рижкова Г. П. Новітня «Жіноча проза» : жанрові ознаки / Г. П. Рижкова // Дивослово. – 2008. – № 3. – С. 56-58.

Таран Л. Драматичний оптимізм Теодозії Зарівної / Л.Таран // День. – 2010. – 27-28 серп. – С. 2.

Таран Л. Світ над прірвою на зламі людських доль у прозі Теодозії Зарівни / Л.Таран // Вітчизна. – 2003. – № 9-10. – С. 159-160.

Таран Л. Теодозія Зарівна : «Я спробувала написати сучасну версію Дон Кіхота» / Л.Таран // Слово Просвіти. – 2013. – 27 черв. – 3 лип.(ч.25). – С. 14.

Серія «Сучасні українські письменники»

*Мінка з обличчям любові -
Теодозія Зарівна*

Інтелект-реліз

Вип.11

Автор-укладач *Барвара Василівна Потуремець*

Редактор *С. В. Сичова*

Комп'ютерна верстка *В. Ф. Походун*

Відповідальна за випуск *І. В. Балибіна*

Підписано до друку 03.03.2015. 8 стор. Тираж 5 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36038, м. Полтава. вул. Енгельса, 25а

<http://libgonchar.org> E-mail: pobugonchara@ukr.net